

Η αξιοποίηση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Μια εμπειρική διερεύνηση σε φοιτητές στην Κύπρο

Νίκηλα ΕΤΕΟΚΛΕΟΥΣ-ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Θεοδώρα Α. ΜΑΝΙΟΥ*

1.1. Εισαγωγή

Ζούμε στην κοινωνία της πληροφορίας, στην εποχή της τεχνολογίας και της ψη-

φιακής επανάστασης και πολλές από τις καθημερινές μας δραστηριότητες περιστρέφονται γύρω από έναν διαδικτυακό κόσμο, τόσο σε προσωπικό και επιμορφωτικό όσο και σε επαγγελματικό και κοινω-

* Η **Νίκηλα Ετεοκλέους-Γρηγορίου** είναι κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος (PhD) στην Εκπαιδευτική Διοίκηση με έμφαση στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία (2005), M.Ed στα Εκπαιδευτικά Συστήματα (2003) και M.Ed στην Εκπαιδευτική Διοίκηση (2002) από το Pennsylvania State University, όπως επίσης και B.A. στη Δημόσια Διοίκηση και Διοίκηση Επιχειρήσεων (2001) από το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Τα τελευταία 5 χρόνια είναι λέκτορας Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Frederick. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική πράξη, όπως εφαρμογές υπολογιστών, εργαλεία διαδικτύου, εκπαιδευτικά λογισμικά, κινητές συσκευές. Επίσης, ασχολείται με την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και την ενσωμάτωση της ρομποτικής στην εκπαιδευτική πράξη. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, σε κεφάλαια βιβλίων, όπως επίσης και σε πρακτικά συνεδρίων με κριτές. Επίσης, έχει παρουσιάσει ανακοινώσεις σε πληθώρα επιστημονικών, διεθνών και τοπικών, συνεδρίων ενώ συμμετέχει και σε σειρά ερευνητικών προγραμμάτων. Είναι μέλος επιστημονικών οργανισμών, όπως το AERA (American Educational Research Association) και το AACCE (Association for the Advancement of Computing in Education). Η **Θεοδώρα Α. Μάνιου** είναι απόφοιτος του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στην Επικοινωνιακή Πολιτική από το CITY University του Λονδίνου (MA in Communication's Policy Studies) και είναι αριστοβάθμια διδάκτορας του Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Από το 2009 είναι λέκτορας στο Τμήμα Δημοσιογραφίας, της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Frederick Κύπρου και, παράλληλα, αρθρογραφεί τακτικά σε έντυπα και διαδικτυακά μέσα της Ελλάδας και της Κύπρου. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν

νικό επίπεδο. Περισσότερο εξοικειωμένες με τον κόσμο αυτό εμφανίζονται να είναι οι νεαρότερες ηλικιακές ομάδες, αν και πλέον πειραματίζονται μαζί του άτομα κάθε ηλικίας, το κάθε ένα από αυτά για τους δικούς του λόγους.

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά την επανάσταση που έφερε στο Διαδίκτυο 2^{ης} γενιάς το Facebook και οι λειτουργίες του, μια νέα εποχή ξεκίνησε. Στην εποχή αυτή, κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Network Sites – SNS), τα οποία υποστηρίζουν τόσο τη διατήρηση ήδη υπάρχοντων κοινωνικών επαφών όσο και –κυρίως– τη δημιουργία νέων, από κάθε περιοχή του πλανήτη (Ellison et al., 2007: 1143). Παράλληλα, μέσω των εξελιγμένων τεχνολογικά λειτουργιών τους, παρέχουν προηγμένες δυνατότητες στους χρήστες τους, όπως βιντεοκλήσεις, διαδικτυακά παιχνίδια, κ.λπ., και καθίστανται έτσι ιδιαίτερα ελκυστικά στα άτομα κάθε ηλικίας, ανεξαρτήτως συγκεκριμένων ενδιαφερόντων. Υπάρχουν, όμως, εκπαιδευτικές εφαρμογές των κοινωνικών μέσων δικτύωσης; Είναι εφικτό η κοινωνική δικτύωση να μετατραπεί σε εκπαιδευτική δικτύωση; Πώς επηρεάζεται ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός, οι δραστηριότητες, ο ρόλος του εκπαιδευτικού και του μαθητή/ φοιτητή και γενικά η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης;

1.2 Στόχος έρευνας

Η συγκεκριμένη εργασία διερευνά τις δυνατότητες εκπαιδευτικής αξιοποίησης

των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Συγκεκριμένα, εξετάζει τους τρόπους χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα πλαίσια των σπουδών τους. Παράλληλα, επιχειρεί να διερευνήσει τις δυνατότητες αξιοποίησης της κοινωνικής δικτύωσης στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης και κατά πόσο οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εκπαιδευτικά εργαλεία, πέραν από τη χρήση τους ως κοινωνικά εργαλεία. Διερευνώνται, τέλος, οι τρόποι και οι συχνότητες χρήσης των κοινωνικών μέσων δικτύωσης ως μέσα κοινωνικοποίησης και εκπαιδευτικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως επίσης και ο ρόλος του ακαδημαϊκού και του φοιτητή, υπό το πρίσμα των μέσων κοινωνικής δι-

ζονται στην ηλεκτρονική και έντυπη δημοσιογραφία, τηλεόραση και πολιτική ενημέρωση, διαδίκτυο και πολιτικές διεργασίες, ενημέρωση και μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Έχει παρουσιάσει σειρά εισηγήσεων για τα θέματα αυτά σε διεθνή και τοπικά συνέδρια και, παράλληλα, έχει δημοσιεύσει σχετικές μελέτες και άρθρα σε περιοδικά, κεφάλαια βιβλίων και σε πρακτικά συνεδρίων με κριτές. Από το 2011 είναι τακτικό μέλος της International Association for Media and Communication Researchers (IAMCR). Εργάστηκε ως δημοσιογράφος από το 1994 σε τηλεοπτικά κανάλια, ραδιοφωνικούς σταθμούς, εφημερίδες, περιοδικά και διαδικτυακά μέσα στην Ελλάδα. Είναι τακτικό μέλος της Ένωσης Συντακτών Μακεδονίας-Θράκης, της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων και της Διεθνούς Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων.

κτύωσης. Ειδικότερα, εξετάζεται η περίπτωση των φοιτητών του πανεπιστημίου Frederick, ενός από τα επτά αναγνωρισμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα, που λειτουργούν σήμερα στην Κύπρο.

2. Θεωρητικό Υπόβαθρο

2.1. Διαδίκτυο (Διαδίκτυο 1^{ης} και 2^{ης} γενιάς)

Η χρήση του Διαδικτύου έχει εξελιχτεί σε πολύ μεγάλο βαθμό και αυτό φαίνεται όχι μόνο από τον αριθμό των διαφόρων χρηστών, ο οποίος όλο και αυξάνεται, αλλά και από το είδος χρήσης του Διαδικτύου. Όλοι έχουμε χρησιμοποιήσει το Διαδίκτυο 1^{ης} γενιάς (Web 1.0), με το οποίο υπήρξαμε παθητικοί «καταναλωτές» της πληροφορίας και χαρακτηριζόμασταν ως το «κοινό», χωρίς να έχουμε οποιαδήποτε ενεργή εμπλοκή. Συγκεκριμένα, οι χρήστες, στα πλαίσια του Διαδικτύου 1^{ης} γενιάς, διαβάζουν, λαμβάνουν και ερευνούν πληροφορίες (Reading, Receiving, Researching – the 3R's). Η τεχνολογική εξέλιξη και ανάπτυξη στο χώρο της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών δημιούργησε το πλαίσιο για τη συμμετοχή του χρήστη και την ύπαρξη του Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς (Web 2.0). Μέσα στα πλαίσια του νέου περιβάλλοντος, η παραδοσιακή μονόδρομη πληροφορία μετατρέπεται σε συνομιλία, χρήση και επεξεργασία με περισσότερους από έναν αποδέκτες. Το κύριο περιεχόμενο μιας ιστοσελίδας δημιουργείται με τη συμμετοχή των χρηστών

της, οι οποίοι συμβάλλουν, συνεργάζονται και δημιουργούν (Contributing, Collaborating, Creating - the 3C's) (Ala-Mutka, Punie & Ferrari, 2009: 352-354. Hargadon, 2009: 5).

2.2. Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

Για την Επιστήμη της Επικοινωνίας, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας επιφέρουν σημαντικές επιδράσεις στις επιμέρους κοινωνικές ομάδες και έχουν καταφέρει να αλλάξουν τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται και ενεργούν οι πολίτες. Από τη μία πλευρά, τους παρέχουν τη δυνατότητα να ενημερωθούν για όλα όσα συμβαίνουν μέσα στην κοινωνία και να σταθούν κριτικά απέναντι στα γεγονότα. Άλλωστε, η εξέλιξη των ΜΜΕ έχει συνδεθεί, ήδη από τον 18^ο αιώνα στην Ευρώπη, με την εμφάνιση της δημοσιότητας, της κοινής γνώμης και το όραμα της δημοκρατικής συμμετοχής των πολιτών (Λιβιεράτος, 1992: 9). Ωστόσο, τόσο το ραδιόφωνο και η τηλεόραση όσο και η εφημερίδα παρουσιάζουν ένα σημαντικό μειονέκτημα: διαθέτουν «μονόδρομο» χαρακτήρα, δηλαδή επιτρέπουν στον πομπό να μεταδώσει το μήνυμά του, περιορίζοντας, όμως, στο ελάχιστο το περιθώριο αντίδρασης του δέκτη. Το μειονέκτημα αυτό των «παλιών» μέσων έδινε το πλεονέκτημα σε εκείνους που τα ήλεγχαν να ορίζουν τόσο τα θέματα της δημόσιας συζήτησης όσο και την οπτική γωνία υπό την οποία αυτά παρουσιάζονταν (Shanahan & Morgan, 2006: 411-426). Αυτό το κενό επιχείρησαν να καλύψουν τα λεγόμενα Νέα Μέσα, δηλαδή τα Μέσα Κοινωνι-

κής Δικτύωσης αλλά και όλα τα διαδικτυακά μέσα.

Η ψηφιακή επανάσταση στα τέλη του 20^{ου} αιώνα είχε ως αποτέλεσμα τη διεξόδυση του Διαδικτύου στο χώρο της ενημέρωσης, των επιχειρήσεων και σε πολλές κοινωνικές δραστηριότητες. Ήταν, λοιπόν, απλά θέμα χρόνου να αναπτυχθούν νέες μορφές μαζικής επικοινωνίας, οι οποίες, αξιοποιώντας τις δυνατότητες της τεχνολογίας, κατάφεραν να αναγάγουν τη μαζική επικοινωνία σε αμφίδρομη διαδικασία. Ο όρος αμφίδρομη επικοινωνία εμπεριέχει σημαντικό βαθμό ελέγχου από τον χρήστη, πρόκληση ανάδρασης του χρήστη, συμμετοχική επικοινωνία, ευκαιρίες για δημιουργική ενασχόληση και αμοιβαία επιρροή (Σπυρίδου, 2005: 713).

Η ανάπτυξη των νέων μέσων χρειάστηκε ελάχιστο χρόνο. Ξεκινώντας από τη «blogosφαιρα» και φτάνοντας σταδιακά στον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, πλέον κάθε πολίτης στον κόσμο μπορεί να λειτουργήσει ως δημοσιογράφος μέχρι έναν βαθμό, δημοσιοποιώντας τις απόψεις του, μοιράζοντας φωτογραφίες και τεκμήρια από την καθημερινότητά του και συμμετέχοντας σε μια ευρύτατη δημόσια συζήτηση, η οποία διεξάγεται σε μια παγκόσμια δημόσια σφαίρα και την παρακολουθούν εκατομμύρια πολίτες (Πλειός, 2011: 315). Στο πλαίσιο αυτό, δημιουργούνται κοινότητες χρηστών, οι συμμετέχοντες στις οποίες διαθέτουν αναρίθμητες δυνατότητες κοινωνικοποίησης.

Με την έλευση των κοινωνικών δι-

κτύων, την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, έγινε σαφές πως η διαδικασία της κοινωνικοποίησης περιέρχεται σ' ένα νέο και εντελώς διαφορετικό επίπεδο. Ο πολίτης-χρήστης μπορεί να επιλέξει την κοινότητα στην οποία επιθυμεί να συμμετάσχει, τον τρόπο με τον οποίο θα συμμετάσχει σε αυτήν (επώνυμα ή ανώνυμα) αλλά και τον τρόπο που θα την αξιοποιήσει (ψυχαγωγία, ενημέρωση, κοινωνικοποίηση, κ.λπ). Σήμερα, πλέον, εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο χρησιμοποιούν τα διάφορα κοινωνικά δίκτυα, όπως Facebook, MySpace, Twitter, Delicious, Flickr, LinkedIn, Live Journal, Google+ και πολλά άλλα, που εμφανίζονται συνεχώς. Η έννοια της κοινωνικής δικτύωσης διαδίδεται όλο και περισσότερο, χαρακτηρίζοντας την καθημερινότητα πολλών ανθρώπων. Τα κοινωνικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από τη δυνατότητα χρήσης διαφόρων εργαλείων, όπως: ομάδες συζήτησης (discussion forums), ιστολόγια (blogs), wikis, δωμάτια συζήτησης (chat-rooms), ηλεκτρονικά ημερολόγια (electronic calendars), ηλεκτρονικά αρχεία (electronic documents, π.χ. google documents), κ.α.

Με την αξιοποίηση αυτών των δικτύων, οι χρήστες δημιουργούν σελίδες προφίλ και ομάδες κοινού ενδιαφέροντος, κοινωνικοποιούνται, ανεβάζουν φωτογραφίες, βίντεο, μουσική, σχολιάζουν γεγονότα, εικόνες, κλπ. Επιπλέον, τα προαναφερόμενα εργαλεία υποστηρίζουν την επικοινωνία, τη διαδραστικότητα (Shirky, 2003), την ανάδραση ανά ομάδα, τη δημιουργία κοινωνικών μέσων δικτύωσης

(Boyd, 2003) και τη συνεργασία. Όπως επισημαίνουν οι Liu και άλλοι (2009) «...πρόκειται για παραδείγματα του αναδυόμενου Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς, που διαθέτει τα χαρακτηριστικά της κοινωνικοποίησης, της προσωποποίησης, της διάδρασης και της συμμετοχικότητας» (σελ. 2604).

Σταδιακά, όμως, νέα προβλήματα προέκυψαν, όπως αυτό του ψηφιακού χάσματος, τον βαθμό εκπαίδευσης και εξοικείωσης, δηλαδή, με τη χρήση των νέων μέσων (Πλειός, 2011:318). Παράλληλα, οι πολιτιστικές διαφορές μεταξύ των χρηστών από διαφορετικές εθνικές ομάδες αλλά και οι διαφορετικές ανάγκες, όπως προσδιορίζονται από τη διαφορά ηλικίας ανάμεσα στους χρήστες, επιμέρισαν τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους πολίτες. Έτσι, οι νεότεροι χρήστες αξιοποίησαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ως μια ψηφιακή πλατφόρμα φθηνής συνομιλίας και νέων γνωριμιών, οι επαγγελματίες ως ένα νέο χώρο διαφήμισης των προϊόντων και υπηρεσιών τους, οι πολιτικοί ως ένα πεδίο προσέγγισης των «δύσκολων» ψηφοφόρων και προώθησης των δραστηριοτήτων τους (Μάνιου, 2011: Α13). Επιπλέον, μετά το 2007, πολλοί υποστηρίζουν πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτέλεσαν ένα από τα «εργαλεία» για τη διοργάνωση συλλαλητηρίων και διαδηλώσεων εναντίον κυβερνήσεων και διοικήσεων, ακόμα και σε περιοχές του πλανήτη, όπου η ενημέρωση είναι αυστηρά ελεγχόμενη από τους κυβερνώντες. Ενδεικτικά παραδείγματα

αποτελούν οι διαδηλώσεις εναντίον του κομμουνιστικού κόμματος στη Μολδαβία το 2009, τα συλλαλητήρια εναντίον του Αθνάρ στην Ισπανία το 2004, κ.ο.κ. (Shirky, 2011). Δημιουργήθηκε, λοιπόν, μια νέα δημόσια σφαίρα, στην οποία ο κάθε χρήστης συμμετέχει με βάση τις ανάγκες και τις επιθυμίες του, αντλώντας στοιχεία που τον ενδιαφέρουν και κοινοποιώντας άλλα, με βάση τις επιδιώξεις του.

Το πλαίσιο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γίνεται ακόμα πιο δημοφιλές, εισβάλλοντας στην καθημερινότητα των ανθρώπων, στους χώρους εργασίας, ακόμα και στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Οι Kord και Wolf-Wendel (2009: 117-118) αναφέρουν πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι μέρος της καθημερινότητας των νέων, επηρεάζοντας τόσο τους ακαδημαϊκούς όσο και τους κοινωνικούς κύκλους. Άλλωστε, οι νέοι θεωρούν τα εργαλεία Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς και την κοινωνική δικτύωση εξίσου σημαντικά με την εκπαιδευτική τους εμπειρία (Kord & Wolf-Wendel, 2009).

2.3. Από την Κοινωνική στην Εκπαιδευτική Δικτύωση

Με βάση τα νέα δεδομένα, ως προς την καθημερινή και εκτεταμένη χρήση του Διαδικτύου και της αλλαγής του ρόλου των χρηστών, η κοινωνική δικτύωση μπορεί να μετατραπεί σε εκπαιδευτική δικτύωση με τη χρήση των διαφόρων εργαλείων Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς και να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη μαθησιακών στόχων.

Δεδομένης της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας παγκοσμίως, η εφαρμογή του Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς στην εκπαίδευση αυξάνεται σταθερά. Όπως υποστηρίζουν οι Wheeler και Wheeler (2009:1), «*οι κοινωνικές ιστοσελίδες είναι πολύ περισσότερο διαδραστικές, με λειτουργίες που υποστηρίζουν τις συνεργασίες, την ψηφοφορία και άλλες μορφές ομαδικών λειτουργιών με παιδαγωγικές προεκτάσεις. Στο πλαίσιο της κοινωνικής δικτύωσης, το περιεχόμενο μπορεί να παραχθεί, να διορθωθεί και να δημοσιευθεί από χρήστες και ο έλεγχος του περιεχομένου υπόκειται σε ανοιχτές, δημοκρατικές διαδικασίες*». Έχοντας υπόψη τις ευκαιρίες που παρέχει το Διαδίκτυο 2^{ης} γενιάς και την αλλαγή ρόλου των χρηστών, η κοινωνική δικτύωση μπορεί να μεταλλαχθεί σε εκπαιδευτική δικτύωση (Hargadon, 2009: 6). Τα εργαλεία του Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς μπορούν να εφαρμοστούν στη διδασκαλία και τη διαδικασία μάθησης με στόχο την επίτευξη εκπαιδευτικών σκοπών (Eteokleous & Pavlou, 2010: 121-123). Ειδικότερα, η Ιωάννου (2009: 3389-3391) υποστηρίζει πως «...*οι τεχνολογίες του Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς παρέχουν ευκαιρίες για την εφαρμογή πιο αποτελεσματικών πλαισίων συνεργασίας για τη διαδικτυακή μάθηση*».

Οι Liu και άλλοι (2009: 2605-2607) εκπόνησαν για χρονικό διάστημα δύο ετών (2007-2009) διάφορες μελέτες, με στόχο να αναγνωρίζουν τις τεχνολογίες του Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς, που χρησιμοποιούνται στην ανώτατη εκπαίδευση και να εξετάσουν οποιοδήποτε πειστήριο έρευνας

που δείχνει πώς οι τεχνολογίες αυτές μπορούν να υποστηρίξουν τις διαδικασίες διδασκαλίας και εκμάθησης. Η ανάλυση έδειξε πως πέντε τεχνολογίες Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς συζητούνταν περισσότερο στη σύγχρονη βιβλιογραφία: τα ιστολόγια, τα wikis, τα podcasts, τα κοινωνικά δίκτυα και τα διαδικτυακά περιβάλλοντα. Οι περισσότερες έρευνες επικεντρώνονται στις προσωπικές εμπειρίες του διδάσκοντα και στις επιλογές και αντιλήψεις του διδασκόμενου για την αξιοποίηση των εργαλείων Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς, παραθέτοντας θέματα, όπως οι δυνατότητες και ο σχεδιασμός των εργαλείων Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς και θέματα χρήσης, αλλά και αναγνώριση των καλύτερων πρακτικών για την εφαρμογή των εργαλείων αυτών.

Ωστόσο, παρατηρείται κενό στην έρευνα αναφορικά με τον τρόπο που οι τεχνολογίες Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς χρησιμοποιούνται και κατά πόσο προωθούν, ενθαρρύνουν και υποστηρίζουν τις διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης. Επιπλέον, υπάρχει περιορισμένη εμπειρική έρευνα σχετικά με τα διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα και τα εκπαιδευτικά τους ωφέληματα, καθώς επίσης και την αποτελεσματικότητά τους. Επομένως, χρειάζεται περαιτέρω έρευνα σχετικά με το πώς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να ωφελήσουν την εκπαιδευτική εμπειρία των φοιτητών (Ioannou, 2009: 3392, Liu et al, 2009: 2610). Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί πως τόσο η ποιοτική όσο και η ποσοτική έρευνα είναι αναγκαία, όπου το δείγμα είναι πιο διευρυμένο και πιο ετερό-

κλητο (Kord & Wolf-Wendel, 2009: 118-119).

Αρκετοί ερευνητές (Ala-Mutka, Punie, & Ferrari 2009: 356-358. Hargadon, 2009: 8-10. Richardson, 2009: 26-31) υποστηρίζουν ότι ο νέος ιστός αλλάζει δραματικά την εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι αλλάζει τον τρόπο που οι μαθητευόμενοι προσεγγίζουν τη μάθηση, τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν τη διδασκαλία και τη μάθηση και τέλος τον τρόπο αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών και, επομένως, τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο. Τα δείγματα αυτού του νέου τρόπου μάθησης είναι ακόμη λιγοστά, καθώς βρισκόμαστε μόλις στην αρχή αυτής της διαδικασίας.

Η νέα τάξη πραγμάτων όσον αφορά στη χρήση της τεχνολογίας - και πιο συγκεκριμένα του διαδικτύου- και η έννοια της κοινωνικής και εκπαιδευτικής δικτύωσης μας δίνουν ένα δείγμα της μελλοντικής εικόνας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η εκπαίδευση, και όσοι συμμετέχουν σε αυτήν, οφείλει να λάβει υπόψη της τα νέα δεδομένα και τις προοπτικές διαφοροποίησης της διαδικασίας διδασκαλίας-μάθησης. Όπως υποστηρίζει ο Richardson (2009: 31), οι αίθουσες διδασκαλίας έχουν λεπτούς τοίχους (thin walls), δηλαδή, η εκπαίδευση συνεχίζεται και έξω από την αίθουσα διδασκαλίας και παράλληλα την ίδια στιγμή σε άλλες αίθουσες διδασκαλίας, με άλλους μαθητές και άλλους δασκάλους οπουδήποτε στον

κόσμο. Είναι σημαντικό, λοιπόν, η εκπαιδευτική δικτύωση, η μάθηση που διενεργείται ανά πάσα στιγμή και οπουδήποτε και η δια βίου μάθηση να ενταχθούν στην καθημερινότητα των μαθητών/φοιτητών και του σχολικού/ακαδημαϊκού περιβάλλοντος.

Μέχρι στιγμής υπάρχουν αρκετές αρνητικές αντιλήψεις και στάσεις για την κοινωνική δικτύωση. Θεωρείται από πολλούς, τόσο γονείς όσο και εκπαιδευτικούς/ακαδημαϊκούς, χάσιμο χρόνου, ως ένας διαφορετικός και πιο μοντέρνος τρόπος για κουτσομπολιό καθώς και ένας επικίνδυνος χώρος. Παρά την ύπαρξη αυτών των στάσεων και αντιλήψεων, υπάρχουν παραδείγματα προοδευτικών εκπαιδευτικών, που τόλμησαν να χρησιμοποιήσουν κάποια από τα εργαλεία και τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών δικτύων για εκπαιδευτικούς σκοπούς, παρέχοντας έτσι παραδείγματα χρήσης. Οι προσπάθειες αυτές στέφθηκαν με επιτυχία, δημιουργώντας θετικές αντιλήψεις και στάσεις όσον αφορά στην κοινωνική δικτύωση. Μέσα από αυτά τα παραδείγματα άρχισε να διαφαίνεται η αξιοποίηση των κοινωνικών δικτύων για εκπαιδευτικούς σκοπούς, όπως επίσης και η επίτευξη της εκπαιδευτικής δικτύωσης (Hargadon, 2009, Richardson, 2009).

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα έρευνα εξετάζει σημαντικά ευρήματα σχετικά με την ενσωμάτωση των εργαλείων του Διαδικτύου 2^{ης} γενιάς στην εκπαιδευτική/ακαδημαϊκή διαδικασία και παρέχει ένα παράδειγμα πώς τα εργαλεία αυτά μπορούν να

εξυπηρετήσουν ένα διαδικτυακά εκπαιδευτικό περιβάλλον, αλλά και πως μπορούν να διευκολύνουν και να ενθαρρύνουν τις διαδικασίες διδασκαλίας και εκμάθησης.

3. Ερευνητική Μεθοδολογία

Ακολουθήθηκε μεικτή μεθοδολογία και συλλέχθηκαν τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά δεδομένα (Cresswell, 2003: 208-220). Συγκεκριμένα, τα ποσοτικά δεδομένα συλλέχθηκαν με βάση δομημένο ερωτηματολόγιο από δύο τμήματα του Πανεπιστημίου Frederick, το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης και το Τμήμα Δημοσιογραφίας και τα ποιοτικά δεδομένα μέσω παρατηρήσεων δύο κλειστών ομάδων εργασίας, που δημιουργήθηκαν σε γνωστό μέσο κοινωνικής δικτύωσης (Facebook).

3.1. Δείγμα

Ο πληθυσμός της παρούσας μελέτης ήταν φοιτητές του Πανεπιστημίου Frederick και συγκεκριμένα φοιτητές από τα Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Δημοσιογραφίας. Χρησιμοποιώντας στρωματοποιημένη δειγματοληψία, με βάση τον αριθμό φοιτητών σε κάθε έτος, συλλέχθηκε αντιπροσωπευτικό δείγμα από τα δυο Τμήματα (Isreal, 2009: 6-7). Η έρευνα διεξήχθη το χειμερινό εξάμηνο σπουδών 2011-12.

Τμήμα Δημοσιογραφίας – Περιγραφή Δείγματος

Συνολικά, για τις ανάγκες της έρευνας,

απαντήθηκαν 81 ερωτηματολόγια από φοιτητές Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου Frederick της Κύπρου με στρωματοποιημένη δειγματοληψία (100% του δείγματος στο Τμήμα Δημοσιογραφίας). Η διαστρωμάτωση του δείγματος, το οποίο σταθμίστηκε με βάση το έτος σπουδών – όπως παρατίθεται στους πίνακες που ακολουθούν, έχει ως εξής: 49,4% των φοιτητών ήταν άντρες και 50,6% γυναίκες (βλ. **πίνακα 3.1.1**).

Πίνακας 3.1.1

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Άντρας	40	49.4	49.4
Γυναίκα	41	50.6	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Στο σύνολο των ερωτηθέντων, 38,3% ήταν πρωτοετείς φοιτητές, 25,9% ήταν δευτεροετείς, 16% ήταν τριτοετείς και 19,8% ήταν τεταρτοετείς και άνω φοιτητές (βλ. **πίνακα 3.1.2**).

Πίνακας 3.1.2

Έτος Σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
1 ^ο	31	38.3	38.3
2 ^ο	21	25.9	64.2
3 ^ο	13	16.0	80.2
4 ^ο	16	19.8	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Στο σύνολο του δείγματος, το 50,6% των ερωτηθέντων προέρχεται από αστική περιοχή και το 49,4% από αγροτική περιοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας (βλ. **πίνακα 3.1.3**).

Πίνακας 3.1.3

Περιοχή Καταγωγής	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αστική 1.00	41	50.6	50.6
Αγροτική 2.00	40	49.4	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης – Περιγραφή Δείγματος

Συνολικά, όσον αφορά στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Frederick της Κύπρου απαντήθηκαν 200 ερωτηματολόγια με στρωματοποιημένη δειγματοληψία (100% του δείγματος στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης). Η διαστρωμάτωση του δείγματος, το οποίο σταθμίστηκε με βάση το έτος σπουδών όπως παρατίθεται στους πίνακες που ακολουθούν, έχει ως εξής: 28% των φοιτητών ήταν άντρες και 72% γυναίκες (βλ. πίνακα 3.1.4).

Πίνακας 3.1.4

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	1	.5	.5
Άνδρας	56	28.0	28.5
Γυναίκα	143	71.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Στο σύνολο των ερωτηθέντων, 16% ήταν πρωτοετείς φοιτητές, 24% ήταν δευτεροετείς, 32.5% ήταν τριτοετείς και 27.5% ήταν τεταρτοετείς και άνω φοιτητές (βλ. πίνακα 3.1.5).

Πίνακας 3.1.5

Έτος Σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
1 ^ο	32	16.0	16.0
2 ^ο	48	24.0	40.0
3 ^ο	65	32.5	72.5
4 ^ο	54	27.0	99.5
5 ^ο	1	.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Στο σύνολο του δείγματος, το 86,5% των ερωτηθέντων προέρχεται από αστική περιοχή και το 12,5% από αγροτική περιοχή της ελεύθερης Κύπρου, ενώ 1% δεν έχει δώσει απάντηση (βλ. πίνακα 3.1.6).

Πίνακας 3.1.6

Περιοχή	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
.00	2	1.0	1.0
Αστική	173	86.5	87.5
Αγροτική	25	12.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Παρατηρήσεις ομάδων στο Facebook

Όσον αφορά στο Τμήμα Δημοσιογραφίας, στο σύνολο των 20 φοιτητών που παρακολουθούσαν το συγκεκριμένο μάθημα κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2011-12, ανταποκρίθηκαν άμεσα οι 17, μία φοιτήτρια ανταποκρίθηκε μετά από μερικές ημέρες¹ και δύο

1. Η φοιτήτρια δε διατηρούσε προσωπικό λογαριασμό στο Facebook αλλά δημιούργησε κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, αν και δεν ήταν υποχρεωμένη, καθώς δήλωσε πως «έβρισκε

φοιτητές δεν ανταποκρίθηκαν καθόλου. Για το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, από τους 48 εγγεγραμμένους φοιτητές στο μάθημα, οι 38 έγιναν μέλη της κλειστής ομάδας στο FACEBOOK ενώ 10 δεν ανταποκρίθηκαν στην παρότρυνση της διδάσκουσας. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι 6 φοιτητές αποφάσισαν να δημιουργήσουν λογαριασμό FACEBOOK για να ενταχθούν στην κλειστή ομάδα, αφού άρχισε να διαδίδεται στους κύκλους των φοιτητών και να διαφαίνεται έντονη κινητικότητα. Αρκετοί από τους φοιτητές πρότειναν σε άλλους φοιτητές του μαθήματος να γίνουν μέλη της κλειστής ομάδας (βλ. **πίνακα 3.1.7**).

Πίνακας 3.1.7

	Τμήμα Δημοσιογραφίας		Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	
	Συχνότητα	Ποσοστό %	Συχνότητα	Ποσοστό %
Εγγεγραμμένοι φοιτητές στο Μάθημα	20	100%	48	100%
Μέλη της κλειστής ομάδας στο facebook	18	90%	38	79%
Δεν ανταποκρίθηκαν στο αίτημα για εγγραφή στην κλειστή ομάδα facebook	2	10%	10	21%
Δημιούργησαν λογαριασμό facebook λόγω μαθήματος	1	5%	6	12.5%

3.2. Μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Περιγραφή ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στηριζόμενο στην τρέχουσα βιβλιογραφία. Δόθηκε στους φοιτητές των δυο τμημά-

των μεταξύ της 5^{ης} και 8^{ης} εβδομάδας του εξαμήνου. Περιείχε κλειστού τύπου ερωτήσεις και ήταν χωρισμένο στα ακόλουθα μέρη: Δημογραφικά (φύλο, έτος σπουδών, κλάδος σπουδών, περιοχή καταγωγής), συχνότητα και λόγοι χρήσης Διαδικτύου, συχνότητα και λόγοι χρήσης μέσων κοινωνικής δικτύωσης και χρήση των μέσων κοινωνικής Δικτύωσης ως εκπαιδευτικό εργαλείο, με στόχο να εντοπιστούν και να καταγραφούν οι απόψεις και εμπειρίες των συμμετεχόντων για την εκπαιδευτική δικτύωση. Το πρώτο μέρος περιελάμβανε 4 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ενώ το δεύτερο και τρίτο μέρος περιελάμβανε από 3 ερωτήσεις το κάθε

ένα. Για το δεύτερο και τρίτο μέρος χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert (1 = Καθόλου, 2 = Σπάνια, 3 = 1 φορά την εβδομάδα, 4 = 2-3 φορές την εβδομάδα και, 5 = Καθημερινά). Όπως προαναφέρθηκε, από το Τμήμα Δημοσιογραφίας συλλέχθηκαν 81 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια και από

το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης συλλέχθηκαν 200 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια (100% του πληθυσμού και στις δύο περιπτώσεις).

εξαιρετικά ενδιαφέρονσα τη συγκεκριμένη χρήση του μέσου».

Περιγραφή δραστηριότητας στο Facebook

Δημιουργήθηκαν δυο κλειστές ομάδες από τις διδάσκουσες σε γνωστό μέσο κοινωνικής δικτύωσης (Facebook), στα πλαίσια δυο μαθημάτων: 1) Εισαγωγή στην Τεχνολογία – Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης – 1^ο έτος, και 2) Παραγωγή/Σκηνοθεσία Τηλεοπτικού Ντοκιμαντέρ – Τμήμα Δημοσιογραφίας – 4^ο έτος. Οι ομάδες δημιουργήθηκαν από τη 2^η εβδομάδα των μαθημάτων (Οκτώβριος, Χειμερινό Εξάμηνο 2011) και χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία, στα πλαίσια των μαθημάτων μέχρι και το τέλος των εξετάσεων. Στις ομάδες στο Facebook δόθηκαν τα ονόματα των μαθημάτων. Οι δύο ομάδες και τα μέλη τους δεν είχαν απολύτως καμία σχέση ή επικοινωνία μεταξύ τους, καθώς δημιουργήθηκαν από τους λογαριασμούς των δύο διδασκόντων και ελέγχονταν εξ ολοκλήρου από τις ίδιες. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι φοιτητές των δύο ομάδων δεν γνώριζαν την ύπαρξη/ λειτουργία της άλλης ομάδας. Ακόμη, τα δύο Τμήματα λειτουργούσαν σε δύο διαφορετικές πόλεις/ campus του ίδιου πανεπιστημίου (Λευκωσία και Λεμεσό), οπότε δεν υπήρχε απολύτως καμία επαφή μεταξύ τους. Οι διδάσκουσες λειτούργησαν ως οι διαχειριστές (administrators) των δύο ομάδων που δημιουργήθηκαν.

Και στις δύο ομάδες ακολουθήθηκε ως επί το πλείστον η ίδια διαδικασία, όσον αφορά στην εγγραφή μελών. Κατά τη διάρκεια της 2^{ης} εβδομάδας μαθημάτων, ζητήθηκε από τους φοιτητές να γίνουν

«φίλοι» με τη διδάσκουσα της κάθε ομάδας και στη συνέχεια να απευθύνουν αίτημα, ώστε να προστεθούν στην ομάδα. Αφού τους ζητήθηκε να γίνουν μέλη – άρχισαν και από μόνοι τους να προσκαλούν και άλλους συμφοιτητές/ - τριες τους να γίνουν μέλη. Όλο και περισσότεροι φοιτητές εγγεγραμμένοι στα δύο προ-αναφερθέντα μαθήματα γίνονταν μέλη καθημερινά, αφού ενημερώνονταν για την ύπαρξη, σκοπό και κινητικότητα της κλειστής ομάδας.

Εξηγήθηκε αναλυτικά και στις δύο ομάδες ο ρόλος του Facebook ως υποστηρικτικό εκπαιδευτικό εργαλείο σε σχέση με το μάθημα. Η ενέργεια δεν είχε σκοπό να αντικαταστήσει οποιοσδήποτε λειτουργίες και διαδικασίες των μαθημάτων, αλλά να υποβοηθήσει άμεσα και έμμεσα στην επίτευξη των στόχων του μαθήματος, να διευρύνει τον ορίζοντα γνώσεων των φοιτητών σε διάφορα θέματα, όπως επίσης και να προσφέρει μια πλατφόρμα συζήτησης και σχολιασμού πέραν της ακαδημαϊκής αίθουσας. Ακόμη, η κλειστή ομάδα είχε σκοπό να λειτουργήσει ως μέσο εύκολης και άμεσης, συνεχούς και απρόσκοπτης επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών αλλά και μεταξύ φοιτητών στα πλαίσια του μαθήματος. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι κανένας φοιτητής/-τρια δεν υποχρεώθηκε να δημιουργήσει λογαριασμό στο Facebook, εάν δεν είχε. Τέλος, οι φοιτητές/ -τριες ενημερώθηκαν ότι η χρήση του Facebook δεν θα είχε καμία σχέση με τη βαθμολογία τους, αφού ο σκοπός

ήταν να χρησιμοποιηθεί ως υποστηρικτικό-εκπαιδευτικό εργαλείο, στα πλαίσια διερεύνησης ενσωμάτωσής του στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης. Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ως πυρηνικές συμμετοχές θεωρήθηκε το σύνολο των φοιτητών των δυο μαθημάτων. Δεν μπορούσαν να γίνουν μέλη των ομάδων στο Facebook άλλα άτομα, πέραν των φοιτητών που παρακολουθούσαν τα δυο μαθήματα. Οι φοιτητές μπορούσαν να προσκαλέσουν άλλους συμφοιτητές που παρακολουθούσαν τα δύο μαθήματα, οι οποίοι για οποιοδήποτε λόγο δεν προσκλήθηκαν από τις διδάσκουσες ή δεν είχαν ακόμα εντοπίσει την ομάδα στο Facebook. Όλα όσα προαναφέρθηκαν διασφαλιζόταν, δεδομένου ότι οι δύο διδάσκουσες ήταν οι διαχειριστές (administrators) των δύο αντίστοιχων ομάδων στο Facebook.

3.3. Ανάλυση Δεδομένων

Όσον αφορά στην ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν από το ερωτηματολόγιο, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS (version 19). Συγκεκριμένα, η ποσοτική ανάλυση περιλαμβάνει τα ακόλουθα: ποσοστά, συχνότητες, μέσους όρους και τυπικές αποκλίσεις. Η ποιοτική μέθοδος συλλογής δεδομένων πραγματοποιήθηκε με παρατήρηση των κλειστών ομάδων στο Facebook. Ακολουθήθηκε η μέθοδος Computer Mediated Discourse Analysis (CMDA) για την ανάλυση των δεδομένων, η οποία καθοδηγήθηκε από διάφορες παραμέτρους χρήσης των κλει-

στών ομάδων Facebook, όπως: ανταλλαγή υλικού μαθήματος, επίλυση αποριών, επαφή και επικοινωνία με διδάσκοντα, ολοκλήρωση εργασίας, ψυχαγωγία – διασκέδαση – κοινωνικοποίηση, μη χρήση. Επίσης, έγινε παρατήρηση των ακόλουθων παραμέτρων: πρωτοβουλία ανάρτησης, συχνότητα και συνέπεια συμμετοχής των φοιτητών, παράθεση απόψεων και επιχειρημάτων, προώθηση συζήτησης.

4.1 Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου – Τμήμα Δημοσιογραφίας

Όπως προαναφέρθηκε, για τις ανάγκες της έρευνας, απαντήθηκαν 81 ερωτηματολόγια από φοιτητές Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου Frederick. Πέραν των στοιχείων για τις μεταβλητές φύλου, έτους σπουδών και περιοχή καταγωγής, συλλέχθηκαν στοιχεία για τις μεταβλητές που περιγράφονται πιο κάτω. Σε ό,τι αφορά τη χρήση του Διαδικτύου, η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών Δημοσιογραφίας (77,8%) δηλώνει πως το χρησιμοποιεί καθημερινά (βλ. **πίνακα 4.1.1**).

Πίνακας 4.1.1

Χρήση Διαδικτύου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μια φορά τη βδομάδα	1	1.2	1.2
2-3 φορές την εβδομάδα	17	21.0	22.2
Καθημερινά	63	77.8	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Αναφορικά με τους τρόπους χρήσης του Διαδικτύου, στο πλαίσιο των πανεπιστημιακών τους υποχρεώσεων, οι φοιτητές του Τμήματος Δημοσιογραφίας δήλωσαν ξεκάθαρα πως αξιοποιούν το Διαδίκτυο κυρίως για να αναζητούν πληροφορίες, οι οποίες θα τους είναι χρήσιμες στα μαθήματα. Ειδικότερα (βλ. πίνακα 4.1.2), 35,8% των φοιτητών δηλώνει πως αναζητά πληροφορίες για το μάθημα περισσότερες από δύο φορές την εβδομάδα και 8,6% των φοιτητών δηλώνει πως καθημερινά αναζητά τις πληροφορίες αυτές (Μ.Ο. = 3,03, Τ.Α. = 1,21).

Πίνακας 4.1.2

Χρήση Διαδικτύου - Αναζήτηση Πληροφοριών	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Ποτέ	11	13.6	13.6
Σπάνια	18	22.2	35.8
Μια φορά την εβδομάδα	16	19.8	55.6
2-3 φορές την εβδομάδα	29	35.8	91.4
Καθημερινά	7	8.6	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Σε ό,τι αφορά την επίλυση ασκήσεων – σχετικών με το μάθημα – το 6,2% των φοιτητών Δημοσιογραφίας δηλώνει πως χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο καθημερινά και το 11,1% το χρησιμοποιεί δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα (βλ. πίνακα 4.1.3). Πάντως, η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών δηλώνει πως σπάνια ή ποτέ δε χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο για επίλυση ασκή-

σεων, 29,6% και 27,2% αντίστοιχα (Μ.Ο. = 2,39, Τ.Α. 1,17). Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, βέβαια, πως η επίλυση ασκήσεων με τη χρήση Διαδικτύου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το είδος των ασκήσεων.

Πίνακας 4.1.3

Χρήση Διαδικτύου - Επίλυση Εργασιών	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Ποτέ	22	27.2	27.2
Σπάνια	24	29.6	56.8
Μια φορά την εβδομάδα	21	25.9	82.7
2-3 φορές την εβδομάδα	9	11.1	93.8
Καθημερινά	5	6.2	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Σε ό,τι αφορά τη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (βλ. πίνακα 4.1.4), η πλειοψηφία των φοιτητών (24,7% σπάνια και 19,8% ποτέ) δηλώνει πως σπάνια ή ποτέ (αντίστοιχα) ελέγχει τον λογαριασμό που τους χορήγησε το Πανεπιστήμιο ενώ μόνο το 17,3% δηλώνει πως τον ελέγχει καθημερινά (Μ.Ο. = 2,9, Τ.Α.= 1,39). Αυτό εξηγείται και από το γεγονός ότι συνήθως οι φοιτητές θεωρούν ως «δικό τους» το προσωπικό τους e-mail και όχι αυτό που διαθέτουν στο διαθέσιμο δίκτυο του Πανεπιστημίου (βλ. Συμπεράσματα). Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η συγκεκριμένη χρήση αποτελεί τη δεύτερη σε προτίμηση χρήση του Διαδικτύου, στο πλαίσιο των πανεπιστημιακών τους υποχρεώσεων.

Πίνακας 4.1.4

Χρήση Διαδικτύου – Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Ποτέ	16	19.8	19.8
Σπάνια	20	24.7	44.4
Μια φορά την εβδομάδα	15	18.5	63.0
2-3 φορές την εβδομάδα	16	19.8	82.7
Καθημερινά	14	17.3	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Σε ό,τι αφορά τη χρήση εκπαιδευτικών διαδικτυακών παιχνιδιών (βλ. **πίνακα 4.1.5**), η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών δηλώνει πως δεν τα αξιοποιεί (Ποτέ = 74,1% και Σπάνια 14,8%) (Μ.Ο. = 1,45, Τ.Α. = 0,94).

Πίνακας 4.1.5

Χρήση Διαδικτύου – Εκπαιδευτικά Παιχνίδια	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Ποτέ	60	74.1	74.1
Σπάνια	12	14.8	88.9
Μια φορά την εβδομάδα	5	6.2	95.1
2-3 φορές την εβδομάδα	1	1.2	96.3
Καθημερινά	3	3.7	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Σε ό,τι αφορά τη χρήση του Διαδικτύου για την παρουσίαση υλικού μέσα στην ακαδημαϊκή αίθουσα (παρουσίαση εργασίας,

κ.λπ.), μόλις το 2,5% δηλώνει να το χρησιμοποιεί καθημερινά (βλ. **πίνακα 4.1.6**) ενώ η συντριπτική πλειοψηφία (45,7% σπάνια και 38,3% ποτέ) δηλώνει πως την αποφεύγει (Μ.Ο. = 1,90, Τ.Α. = 0,98).

Πίνακας 4.1.6

Χρήση Διαδικτύου – Παρουσίαση Υλικού στην Τάξη	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Ποτέ	31	38.3	38.3
Σπάνια	37	45.7	84.0
Μια φορά την εβδομάδα	5	6.2	90.1
2-3 φορές την εβδομάδα	6	7.4	97.5
Καθημερινά	2	2.5	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Γενικά, πάντως, οι φοιτητές Δημοσιογραφίας δηλώνουν πως συχνά χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο (βλ. **πίνακα 4.1.7**),

Πίνακας 4.1.7

Χρήση Διαδικτύου – Μη σχετική με ανάγκες μαθημάτων	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Ποτέ	16	19.8	19.8
Σπάνια	17	21.0	40.7
Μια φορά την εβδομάδα	8	9.9	50.6
2-3 φορές την εβδομάδα	20	24.7	75.3
Καθημερινά	20	24.7	100.0
Σύνολο	81	100.0	

για λόγους, όμως, που δεν έχουν σχέση με τις ανάγκες των μαθημάτων (24,7% στις μεταβλητές καθημερινά και 2-3 φορές την εβδομάδα) (Μ.Ο. = 1,49 , Τ.Α. = 3,13).

Όπως διαφαίνεται από την ανάλυση, οι φοιτητές χρησιμοποιούν περισσότερο συγκεκριμένα κοινωνικά δίκτυα όπως Facebook, Twitter, LinkedIn και My Space. Με βάση τα αποτελέσματα, που προαναφέρθηκαν, σχολιάζονται μόνο τα τρία κοινωνικά δίκτυα. Οι λόγοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δεν ποικίλουν ιδιαίτερα, αλλά –αντίθετα– παρουσιάζουν συγκεκριμένο προσανατολισμό στους φοιτητές του τμήματος Δημοσιογραφίας. Ειδικότερα, το FACEBOOK αποτελεί το βασικό μέσο κοινωνικής δικτύωσης, το οποίο γνωρίζουν και χρησιμοποιούν – αξιοποιούν οι φοιτητές αρκετά συχνά. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά το FACEBOOK, παρατηρούμε πως η πλειοψηφία των φοιτητών, δηλαδή το 43,2% (βλ. **πίνακα 4.1.8**), αξιοποιεί το μέσο για λόγους κοινωνικοποίησης (Μ.Ο. = 0,43, Τ.Α. = 0,49). Αυτό μπορεί ως ένα βαθμό να εξηγηθεί από το ότι δεν είχαν κατανοήσει ότι το Facebook θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και για άλλους σκοπούς. Επίσης, ο πρωταρχικός σκοπός δημιουργίας του ήταν σχετικός με θέματα κοινω-

Πίνακας 4.1.8

Facebook – Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	46	56.8	56.8
Χρήση	35	43.2	100.0
Σύνολο	81	100.0	

νικοποίησης, εξεύρεσης και διατήρησης φίλων.

Η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών Δημοσιογραφίας, δηλαδή ποσοστό της τάξης του 56,8% (βλ. **πίνακα 4.1.9**), δηλώνει πως αξιοποιεί το FACEBOOK για άμεσες συνδιαλέξεις με φίλους (Μ.Ο.= 0,56 , Τ.Α. = 0,49).

Πίνακας 4.1.9

Facebook – Συνομιλία με φίλους	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	35	43.2	43.2
Χρήση	46	56.8	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Όπως διαφαίνεται στον **πίνακα 4.1.10**, οι φοιτητές Δημοσιογραφίας δε συνηθίζουν να αξιοποιούν το FACEBOOK για επαγγελματικούς λόγους (82,7% των ερωτηθέντων με Μ.Ο. = 0,17 , Τ.Α.= 0,38).

Πίνακας 4.1.10

Facebook – Επαγγελματικούς Σκοπούς	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	67	82.7	82.7
Χρήση	14	17.3	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Πάντως, για λόγους ψυχαγωγίας (βλ. **πίνακα 4.1.11**) αξιοποιεί το FACEBOOK η πλειοψηφία των φοιτητών (50,6% με Μ.Ο. = 0,53; Τ.Α.= 0,52).

Για λόγους ενημέρωσης (βλ. **πίνακα 4.1.12**), αξιοποιεί το FACEBOOK μόνο το 33,3% των ερωτηθέντων (Μ.Ο. = 0,33, Τ.Α. = 0,47).

Πίνακας 4.1.11

Facebook - Ψυχαγωγία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντηση	39	48.1	48.1
Χρήση	41	50.6	98.8
Μη Χρήση	1	1.2	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Πίνακας 4.1.12

Facebook - Ενημέρωση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	54	66.7	66.7
Χρήση	27	33.3	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Το TWITTER έρχεται δεύτερο στις προτιμήσεις των φοιτητών Δημοσιογραφίας, αν και η συντριπτική πλειοψηφία δεν είναι εξοικειωμένη με το μέσο (βλ. **πίνακα 4.1.13**). Συγκεκριμένα, μόνο το 8,6% των φοιτητών δηλώνει πως το αξιοποιεί για λόγους κοινωνικοποίησης (Μ.Ο. = 0,86, Τ.Α. = 0,28). Το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο και αντικατοπτρίζει ως ένα μεγάλο βαθμό την κυπριακή πραγματικότητα, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο κοινωνικό μέσο δεν είναι (ακόμα) τόσο διαδεδομένο.

Για λόγους συνομιλίας με φίλους (βλ. **πίνακα 4.1.14**) επιλέγει το TWITTER μό-

Πίνακας 4.1.13

Twitter - Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	74	91.4	91.4
Χρήση	7	8.6	100.0
Σύνολο	81	100.0	

νο το 2,5% των ερωτηθέντων (Μ.Ο. = 0,02, Τ.Α. = 0,15).

Πίνακας 4.1.14

Twitter - Συνομιλία με φίλους	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	79	97.5	97.5
Χρήση	2	2.5	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Για επαγγελματικούς λόγους (βλ. **πίνακα 4.1.15**) μόλις το 1,2% των φοιτητών Δημοσιογραφίας κάνει χρήση του TWITTER (Μ.Ο. = 0,01, Τ.Α. = 0,11).

Πίνακας 4.1.15

Twitter - Επαγγελματικούς σκοπούς	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	80	98.8	98.8
Χρήση	1	1.2	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Για λόγους διασκέδασης (βλ. **πίνακα 4.1.16**) χρησιμοποιεί το TWITTER μόνο το 2,5% των ερωτηθέντων (Μ.Ο. = 0,02, Τ.Α. = 0,15;).

Πίνακας 4.1.16

Twitter - Ψυχαγωγία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	79	97.5	97.5
Χρήση	2	2.5	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Τέλος, για λόγους ενημέρωσης (βλ. **πίνακα 4.1.17**) αξιοποιεί το TWITTER μόνο το 7,4% των φοιτητών (Μ.Ο. = 0,07, Τ.Α. = 0,26).

Πίνακας 4.1.17

Twitter - Ενημέρωση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	75	92.6	92.6
Χρήση	6	7.4	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Ακόμα πιο περιορισμένο είναι το ποσοστό των φοιτητών Δημοσιογραφίας, που χρησιμοποιεί το LinkedIn και το MySpace (βλ. πίνακες 4.1.18 και 4.1.19). Συγκεκριμένα, το ίδιο ποσοστό (1,2% των φοιτητών) δηλώνει πως χρησιμοποιεί τα δύο προαναφερθέντα κοινωνικά δίκτυα για λόγους κοινωνικοποίησης (Μ.Ο. = 0,01, Τ.Α. = 0,11). Το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο, δεδομένου ότι το LinkedIn είναι επαγγελματικό δίκτυο και απευθύνεται κυρίως σε εργαζόμενους και όχι τόσο σε φοιτητές. Επίσης, το MySpace δεν είναι και τόσο διαδεδομένο κοινωνικό μέσο στην κυπριακή πραγματικότητα.

Πίνακας 4.1.18

LinkedIn - Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	80	98.8	98.8
Χρήση	1	1.2	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Πίνακας 4.1.19

MySpace - Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	80	98.8	98.8
Χρήση	1	1.2	100.0
Σύνολο	81	100.0	

Τέλος, για λόγους ενημέρωσης (βλ. πίνακα 4.1.20) αξιοποιεί το MySpace μόλις το 2,5% των φοιτητών (Μ.Ο. = 0,02, Τ.Α. = 0,15).

Πίνακας 4.1.20

MySpace - Ενημέρωση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	79	97.5	97.5
Χρήση	2	2.5	100.0
Σύνολο	81	100.0	

4.2 Αποτελέσματα Ερωτηματολογίου - Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Όπως προαναφέρθηκε, για τις ανάγκες της έρευνας, απαντήθηκαν 200 ερωτηματολόγια με στρωματοποιημένη δειγματοληψία από φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Frederick της Κύπρου (100% του δείγματος στο Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης). Πέραν των στοιχείων για τις μεταβλητές φύλου, έτους σπουδών και περιοχή καταγωγής, συλλέχθηκαν στοιχεία για τις μεταβλητές που περιγράφονται πιο κάτω. Αναφορικά με τη χρήση του Διαδικτύου γενικά (βλ. πίνακα 4.2.1), η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών του Τμήματος Δημοτικής δήλωσαν ξεκάθαρα πως αξιοποιούν το Διαδίκτυο καθημερινά σε ποσοστό 84.5% και 2-3 φορές την εβδομάδα σε ποσοστό 11% (Μ.Ο. = 4,09, Τ.Α. = 0,94).

Πίνακας 4.2.1

Συχνότητα Χρήσης Διαδικτύου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	6	3.0	3.0
Σπάνια	2	1.0	4.0
Μια φορά την εβδομάδα	1	.5	4.5
2-3 φορές την εβδομάδα	22	11.0	15.5
Καθημερινά	169	84.5	100.0
Total	200	100.0	

Στην 3^η ερώτηση του ερωτηματολογίου, οι φοιτητές κλήθηκαν να αναφέρουν τους τρόπους χρήσης του Διαδικτύου, όπως επίσης και τη συχνότητα χρήσης στα πλαίσια των πανεπιστημιακών τους υποχρεώσεων. Συγκεκριμένα, οι φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης δήλωσαν ξεκάθαρα πως αξιοποιούν το Διαδίκτυο κυρίως για να αναζητούν πληροφορίες, οι οποίες θα τους είναι χρήσιμες στα μαθήματα. Ειδικότερα, όπως διαφαίνεται στον **πίνακα 4.2.2**, ποσοστό της τάξης του 36,5% των φοιτητών δηλώνει πως αναζητά πληροφορίες για το μάθημα 2-3 φορές τη βδομάδα και 26.5% των φοιτητών δηλώνει πως καθημερινά αναζητά τις πληροφορίες αυτές (Μ.Ο. = 3,66, Τ.Α. = 1,16). Το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο, δεδομένου ότι η αναζήτηση πληροφοριών είναι η πλέον διαδεδομένη χρήση του Διαδικτύου και στην Κύπρο (Δεμερτζής και άλλοι, 2010).

Σε ό,τι αφορά την επίλυση ασκήσεων – σχετικών με το μάθημα – το 13% των φοι-

Πίνακας 4.2.2

Χρήση Διαδικτύου – Αναζήτηση Πληροφοριών	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	2	1.0	1.0
Ποτέ	7	3.5	4.5
Σπάνια	27	13.5	18.0
Μια φορά την εβδομάδα	38	19.0	37.0
2-3 φορές την εβδομάδα	73	36.5	73.5
Καθημερινά	53	26.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

τητών της Δημοτικής Εκπαίδευσης δηλώνει πως χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο καθημερινά και το 24,5% το χρησιμοποιεί 2-3 φορές την εβδομάδα (βλ. **πίνακα 4.2.3**). Περίπου οι μισοί φοιτητές δήλωσαν πως χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο 1 φορά τη βδομάδα ή σπάνια για επίλυση ασκήσεων, 23% και 25% αντίστοιχα (Μ.Ο. = 2,95, Τ.Α. = 1,29). Οι φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής φαίνεται να χρησιμοποιούν σε πιο μεγάλο βαθμό το Διαδίκτυο για επίλυση ασκήσεων (13% το χρησιμοποιεί καθημερινά σε αντίθεση με το 6.2% των φοιτητών του Τμήματος Δημοσιογραφίας). Αυτό μπορεί να εξηγηθεί με βάση τα δεδομένα ότι: α) το είδος των ασκήσεων για τους φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης διαφέρει από αυτό για τους φοιτητές Δημοσιογραφίας, και, β) η ηλικία των φοιτητών διαφέρει, δεδομένου ότι οι φοιτητές Δημοτικής Εκπαίδευσης είναι τουλάχιστον 3 χρόνια νεότεροι από

τους φοιτητές της Δημοσιογραφίας, επομένως είναι ακόμα πιο εξοικειωμένη με την περαιτέρω χρήση του Διαδικτύου, πέραν της κοινωνικοποίησης.

Πίνακας 4.2.3

Χρήση Διαδικτύου - Επίλυση Ασκήσεων	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	3	1.5	1.5
Ποτέ	26	13.0	14.5
Σπάνια	50	25.0	39.5
Μια φορά την εβδομάδα	46	23.0	62.5
2-3 φορές την εβδομάδα	49	24.5	87.0
Καθημερινά	26	13.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Σε ό,τι αφορά τη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (βλ. **πίνακα 4.2.4**), σχεδόν οι μισοί φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (23% μια φορά τη βδομάδα και 20% σπάνια) δηλώνει πως μια φορά τη βδομάδα ή σπάνια (αντίστοιχα) ελέγχει τον λογαριασμό που τους χορήγησε το Πανεπιστήμιο ενώ μόνο το 19% δηλώνει πως τον ελέγχει καθημερινά (Μ.Ο. = 2,9, Τ.Α. = 1,4). Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η συγκεκριμένη χρήση αποτελεί τη δεύτερη σε προτίμηση χρήση του Διαδικτύου, στο πλαίσιο των πανεπιστημιακών τους υποχρεώσεων. Όπως και οι φοιτητές του τμήματος Δημοσιογραφίας, θεωρούν ως «δικό τους» το προσωπικό τους e-mail και όχι αυτό που διαθέτουν στο δίκτυο του Πανεπιστημίου.

Πίνακας 4.2.4

Χρήση Διαδικτύου - Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	1	.5	.5
Ποτέ	39	19.5	20.0
Σπάνια	40	20.0	40.0
Μια φορά την εβδομάδα	46	23.0	63.0
2-3 φορές την εβδομάδα	36	18.0	81.0
Καθημερινά	38	19.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Όσον αφορά στη χρήση εκπαιδευτικών διαδικτυακών παιχνιδιών (βλ. **πίνακα 4.2.5**), η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών δηλώνει πως δεν τα αξιοποιεί (σπάνια 32,0% και ποτέ 47,5% με Μ.Ο. = 1,88, Τ.Α. = 1,17).

Σε ό,τι αφορά τη χρήση του Διαδικτύου

Πίνακας 4.2.5

Χρήση Διαδικτύου - Εκπαιδ. Παιχνίδια	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	2	1.0	1.0
Ποτέ	95	47.5	48.5
Σπάνια	64	32.0	80.5
Μια φορά την εβδομάδα	16	8.0	88.5
2-3 φορές την εβδομάδα	10	5.0	93.5
Καθημερινά	13	6.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

ου για την παρουσίαση υλικού μέσα στην ακαδημαϊκή αίθουσα (παρουσίαση εργασίας, κλπ.), η συντριπτική πλειοψηφία (39% σπάνια και 22,5% μια φορά τη βδομάδα) δηλώνει πως δε τη χρησιμοποιεί και τόσο συχνά (βλ. **πίνακα 4.2.6**), ενώ μόλις το 4% δηλώνει πως το χρησιμοποιεί καθημερινά (Μ.Ο. = 2,45, Τ.Α. = 1,11). Τα χαμηλά ποσοστά χρήσης του Διαδικτύου γι' αυτό το σκοπό, ενδεχομένως να οφείλονται στο γεγονός ότι δεν τους έχει ζητηθεί η σχετική χρήση του μέσου.

Πίνακας 4.2.6

Χρήση Διαδικτύου – Παρουσίαση εργασίας	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	3	1.5	1.5
Ποτέ	35	17.5	19.0
Σπάνια	78	39.0	58.0
Μια φορά την εβδομάδα	45	22.5	80.5
2-3 φορές την εβδομάδα	31	15.5	96.0
Καθημερινά	8	4.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Τέλος, οι φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής εκπαίδευσης φαίνεται να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο και για λόγους που δεν έχουν σχέση με τις ανάγκες των μαθημάτων (βλ. **πίνακα 4.2.7**). Συγκεκριμένα, το 30% δηλώνει πως το χρησιμοποιεί καθημερινά, το 13% 2-3 φορές τη βδομάδα και το 11,5% μια φορά τη βδομάδα για σκοπούς που δεν έχουν σχέση με τα μαθήματά τους (Μ.Ο. = 3, Τ.Α. = 1,62).

Αυτό συμβαίνει διότι ο πλέον διαδεδομένος τρόπος χρήσης του Διαδικτύου είναι για αναζήτηση πληροφοριών για θέματα σχετικά με τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και όχι τόσο σχετικά με εκπαιδευτικούς σκοπούς. Επίσης, οι φοιτητές δεν είχαν εμπειρίες χρήσης του Διαδικτύου ως εκπαιδευτικό-μαθησιακό εργαλείο.

Πίνακας 4.2.7

Χρήση Διαδικτύου – Μη σχετικές με ανάγκες μαθημάτων	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Αναπάντητα	5	2.5	2.5
Ποτέ	42	21.0	23.5
Σπάνια	44	22.0	45.5
Μια φορά την εβδομάδα	23	11.5	57.0
2-3 φορές την εβδομάδα	26	13.0	70.0
Καθημερινά	60	30.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Όπως διαφαίνεται από την ανάλυση, οι φοιτητές χρησιμοποιούν περισσότερο συγκεκριμένα κοινωνικά δίκτυα, όπως Facebook, Twitter και My Space. Οι λόγοι χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δεν ποικίλουν ιδιαίτερα, αλλά –αντίθετα– παρουσιάζουν συγκεκριμένο προσανατολισμό στους φοιτητές του τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης. Ειδικότερα, το FACEBOOK αποτελεί το βασικό μέσο κοινωνικής δικτύωσης, το οποίο γνωρίζουν και χρησιμοποιούν-αξιοποιούν οι φοιτητές. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά το FACE-

BOOK, παρατηρούμε πως η πλειοψηφία των φοιτητών (67.5%) αξιοποιεί το μέσο για λόγους κοινωνικοποίησης (βλ. **πίνακα 4.2.8**). Το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο, δεδομένου ότι αυτό θεωρούν οι φοιτητές ως τον κύριο και πιο διαδεδομένο τρόπο χρήσης του, καθώς δεν είχαν εμπειρίες αξιοποίησης του ως εκπαιδευτικό-μαθησιακό ή άλλο εργαλείο.

Πίνακας 4.2.8

Facebook – Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	65	32.5	32.5
Χρήση	135	67.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Επίσης, η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών Δημοτικής Εκπαίδευσης (77,5%) δηλώνει πως αξιοποιεί το FACEBOOK για συνομιλίες με φίλους (βλ. **πίνακα 4.2.9**).

Πίνακας 4.2.9

Facebook – Συνομιλίες με φίλους	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	45	22.5	22.5
Χρήση	155	77.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Όπως ήταν αναμενόμενο και σε αντίθεση με τις δύο χρήσεις που προαναφέρθηκαν, οι φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης δε συνηθίζουν να αξιοποιούν το FACEBOOK για επαγγελματικούς λόγους (76% των ερωτηθέντων, βλ. **πίνακα 4.2.10**).

Διαφαίνεται από τον **πίνακα 4.2.11** ότι η πλειοψηφία των φοιτητών χρησιμοποιεί

Πίνακας 4.2.10

Facebook – Επαγγελματικούς Σκοπούς	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	152	76.0	76.0
Χρήση	48	24.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

το FACEBOOK κυρίως για λόγους διασκέδασης (65,5%).

Πίνακας 4.2.11

Facebook – Ψυχαγωγία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	69	34.5	34.5
Χρήση	131	65.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Περισσότεροι από τους μισούς φοιτητές Δημοτικής Εκπαίδευσης (56%) αξιοποιούν το FACEBOOK για σκοπούς ενημέρωσης (βλ. **πίνακα 4.2.12**).

Πίνακας 4.2.12

Facebook – Ενημέρωση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	88	44.0	44.0
Χρήση	112	56.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών Δημοτικής Εκπαίδευσης (96%) δε χρησιμοποιεί το FACEBOOK για διαδικτυακά παιχνίδια (βλ. **πίνακα 4.2.13**).

Την ίδια ώρα, μόνο 2 φοιτητές της Δημοτικής Εκπαίδευσης (1%) ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν το FACEBOOK για συνεργασία (βλ. **πίνακα 4.2.14**).

Πίνακας 4.2.13

Facebook - Διαδικτυακά παιχνίδια	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	196	98.0	98.0
Χρήση	4	2.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Πίνακας 4.2.14

Facebook - Συνεργασία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	198	99.0	99.0
Χρήση	2	1.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Το TWITTER χρησιμοποιείται από ελάχιστους φοιτητές της Δημοτικής Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, 2 φοιτητές (1%) το χρησιμοποιούν για κοινωνικούς σκοπούς (βλ. πίνακα 4.2.15), 1 φοιτητής (0.5%) για να συνομιλεί με φίλους (βλ. πίνακα 4.2.16), 3 φοιτητές (1,5%) για επαγγελματικούς σκοπούς (βλ. πίνακα 4.2.17) και ίδιος αριθμός (3 φοιτητές - 1,5%) το

Πίνακας 4.2.15

Twitter - Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	198	99.0	99.0
Χρήση	2	1.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Πίνακας 4.2.16

Twitter - Συνομιλία με φίλους	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	199	99.5	99.5
Χρήση	1	.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Πίνακας 4.2.17

Twitter - Επαγγελματικούς Σκοπούς	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	197	98.5	98.5
Χρήση	3	1.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

χρησιμοποιεί για σκοπούς διασκέδασης (βλ. πίνακα 4.2.18). Τέλος, 4 φοιτητές (2%) το χρησιμοποιούν για σκοπούς ενημέρωσης (βλ. πίνακα 4.2.19). Όπως και με τους φοιτητές του τμήματος Δημοσιογραφίας, το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο και αντικατοπτρίζει ως ένα μεγάλο βαθμό την κυπριακή πραγματικότητα, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο μέσο κοινωνικής δικτύωσης δεν είναι και τόσο διαδεδομένο.

Πίνακας 4.2.18

Twitter - Ψυχαγωγία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	197	98.5	98.5
Χρήση	3	1.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Πίνακας 4.2.19

Twitter - Ενημέρωση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	196	98.0	98.0
Χρήση	4	2.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Το My Space χρησιμοποιείται από ελάχιστους φοιτητές Δημοτικής Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, μόνο 2 φοιτητές (1%)

το χρησιμοποιούν για λόγους κοινωνικοποίησης (βλ. πίνακα 4.2.20), για να συνομιλούν με φίλους (βλ. πίνακα 4.2.21) και μόνο ένας φοιτητής (0.5%) το χρησιμοποιεί για ψυχαγωγία (βλ. πίνακα 4.2.22). Όπως και με τους φοιτητές του τμήματος Δημοσιογραφίας, το αποτέλεσμα αυτό ήταν αναμενόμενο δεδομένου ότι το MySpace δεν είναι και τόσο διαδεδομένο μέσω κοινωνικής δικτύωσης στην κυπριακή πραγματικότητα.

Πίνακας 4.2.20

MySpace – Κοινωνικοποίηση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	198	99.0	99.0
Χρήση	2	1.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Πίνακας 4.2.21

MySpace – Συνομιλία με φίλους	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	198	99.0	99.0
Χρήση	2	1.0	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Πίνακας 4.2.22

MySpace – Ψυχαγωγία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστική Συχνότητα
Μη Χρήση	199	99.5	99.5
Χρήση	1	.5	100.0
Σύνολο	200	100.0	

Όσον αφορά στο κοινωνικό-επαγγελματικό δίκτυο LinkedIn, δε χρησιμοποιείται από τους φοιτητές Δημοτικής Εκπαίδευσης για οποιοδήποτε σκοπό.

4.3. Ανάλυση Παρατηρήσεων Ομάδων στο Facebook

Κατά τα διάρκειά του χειμερινού εξαμήνου 2011-12, δημιουργήθηκαν δύο ομάδες στο FACEBOOK, στις οποίες οι φοιτητές που συμμετείχαν είχαν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με ποικίλους τρόπους, τόσο με τις διδάσκουσες όσο και μεταξύ τους για λόγους σχετικούς με το διδασκόμενο μάθημα (όπως εξηγήθηκε αναλυτικά πιο πάνω).

Όσον αφορά στο Τμήμα Δημοσιογραφίας, από τους 18 φοιτητές που έγιναν μέλη της ομάδας, μέχρι το τέλος του εξαμήνου όλοι αξιοποίησαν την ομάδα στο FACEBOOK για να επικοινωνούν με τη διδάσκουσα για λόγους που αφορούσαν στη βιβλιογραφία του μαθήματος, επίλυση αποριών μετά το μάθημα και κυρίως για συζητήσεις που αφορούσαν στην εξέταση και την ολοκλήρωση της τελικής εργασίας του μαθήματος (βλ. Πίνακα 4.3.1).

Από τους 18 φοιτητές, μόνο οι 2 επέλεξαν την αποστολή προσωπικών μηνυμάτων στην καθηγήτρια ενώ η συντριπτική πλειοψηφία δημοσίευε απορίες και μηνύματα δημόσια μέσα στην ομάδα. Σε τρεις περιπτώσεις, μάλιστα, τις τελευταίες εβδομάδες του εξαμήνου, οι φοιτητές έκαναν και διάλογο μεταξύ τους για θέματα σχετικά με την εργασία του μαθήματος, δημοσιεύοντας σχόλια σε ανακοινώσεις-μηνύματα άλλων φοιτητών. Αξίζει να σημειωθεί πως, η πλειοψηφία των φοιτητών, ακόμα και μετά το τέλος του εξα-

μήνου επέλεξαν τη σελίδα της ομάδας στο FACEBOOK για να επικοινωνήσουν με τη διδάσκουσα, για λόγους σχετικούς με τα μαθήματά τους (εξετάσεις, βαθμολογίες, εργασίες, κλπ). Επιβεβαιώνεται, έτσι, η θέση του Hargadon (όπως αναλύθηκε προηγουμένως, βλ.2.3) ότι η κοινωνική δικτύωση μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να εξελιχθεί σε εκπαιδευτική δικτύωση.

Για τους φοιτητές του Τμήματος Δημοσιογραφίας, οι ώρες κατά τις οποίες δημοσίευαν τις ανακοινώσεις τους στην ομάδα ήταν βραδινές (μετά τις 21:00), δηλαδή ώρες που χρησιμοποιούσαν το FACEBOOK για κοινωνικοποίηση και διασκέδαση, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις και κατά τη διάρκεια της ημέρας (ώρες εργασίας). Στο ίδιο Τμήμα, η χρήση της κλειστής ομάδας FACEBOOK για άμεση επικοινωνία-συνομιλία με τη διδάσκουσα περιορίστηκε μόνο κατά τη διάρκεια της ημέρας - δηλαδή ώρες που μπορούσαν ούτως ή άλλως να επικοινωνήσουν με τους διδάσκοντες - ενώ δεν γίνονταν προσπάθεια επικοινωνίας κατά τις βραδινές ώρες, ακόμα κι όταν έβλεπαν πως η διδάσκουσα ήταν συνδεδεμένη στο FACEBOOK.

Σε αντίθεση με το Τμήμα Δημοσιογραφίας, οι φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης ένιωθαν άνετα να επικοινωνούν συνεχώς με τη διδάσκουσα. Δεν ένιωθαν ότι υπήρχε περιορισμός όσον αφορά στο θέμα της ώρας, χωρίς όμως να απαιτούν άμεση απάντηση, απλά ήθελαν να θέσουν το σχολιασμό τους, το ερώτημά τους και ήξεραν ότι σε κάποια χρονική στιγμή θα έπαιρναν απάντηση. Συγκεκρι-

μένα, την ημέρα και ακόμη πιο έντονα το βράδυ πριν από την ενδιάμεση και την τελική εξέταση του μαθήματος, σημειώθηκε συνεχής ροή αναρτήσεων στον «τοίχο» της κλειστής ομάδας. Φαίνεται ότι αρκετοί είχαν τις ίδιες ή παρόμοιες απορίες και συνέχιζαν τις ερωτήσεις που ξεκινούσε κάποιος ή ζητούσαν διευκρινήσεις. Μπορούμε, επομένως, να συμπεράνουμε ότι υπήρχε συνεχής και απρόσκοπτη επικοινωνία μεταξύ φοιτητών - διδάσκοντα και μεταξύ φοιτητών. Επίσης, όσον αφορά στους φοιτητές Δημοτικής Εκπαίδευσης έστειλαν και αρκετά προσωπικά μηνύματα στη διδάσκουσα, σε σχέση με το μάθημα, είτε ήταν συνδεδεμένη είτε όχι. Επιβεβαιώνεται, έτσι, η θέση της Ιωάννου (όπως αναλύθηκε προηγουμένως, βλ.2.3) ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν ευκαιρίες για πιο αποτελεσματικά πλαίσια συνεργασίας φοιτητών και ακαδημαϊκών.

Οι πιο πάνω διαφορές στη συμπεριφορά των φοιτητών των Τμημάτων μπορούν να εξηγηθούν από τη διαφορά στο έτος σπουδών. Οι φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης ήταν πρωτοετείς και διακατέχονταν από τη σχολική νοοτροπία, καθώς ακόμη δεν είχαν την ευκαιρία να προσαρμοστούν στην κουλτούρα και στον τρόπο λειτουργίας του Πανεπιστημίου. Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές Δημοσιογραφίας ήταν στο 4^ο έτος των σπουδών τους και είχαν προσαρμοστεί στο ακαδημαϊκό περιβάλλον και τους κανόνες λειτουργίας του. Τέλος, όσον αφορά στον μεγαλύτερο αριθμό

προσωπικών μηνυμάτων από τους φοιτητές του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, θεωρούμε ότι οφείλεται στο γεγονός ότι δε γνώριζε ο ένας τον άλλο τόσο καλά όσο οι τεταρτοετείς του Τμήματος Δημοσιογραφίας και υπάρχει το ενδεχόμενο να μην ένιωθαν άνετα να εκφράζουν δημόσια τα ερωτήματά τους, ενώ οι τεταρτοετείς φοιτητές της Δημοσιογραφίας ένιωθαν περισσότερη οικειότητα μεταξύ τους, μετά από τρία χρόνια σπουδών (βλ. **πίνακα 4.3.1**).

Πίνακας 4.3.1

	Τμήμα Δημοσιογραφίας		Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης	
	Συχνότητα	Ποσοστό %	Συχνότητα	Ποσοστό %
<i>Αναρτήσεις (Posts)</i>				
Σχετικά με το μάθημα (απορίες, διευκρινίσεις)	10	16%	70	33%
Αναρτήσεις που έδιναν ευκαιρία για συζήτηση και σχολιασμό	14	21%	20	9%
Ερωτήσεις σχετικές με 30 διαγωνίσματα και εργασίες	47%	100	46%	
Αναρτήσεις-πρωτοβουλίες φοιτητών Κοινωνικού περιεχομένου	10	16%	25	12%
Συνολικός αριθμός αναρτήσεων	0	0%	0	0%
	64	100%	215	100%
<i>Προσωπικά Μηνύματα (Messages)</i>				
Σχετικά με το μάθημα	16	100%	40	100%
Άσχετα με το μάθημα	0	0%	0	0%
Συνολικός αριθμός προσωπικών μηνυμάτων	16	100%	100%	

5.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας, με βάση τις απαντήσεις στο σύνολο του δείγματος, οι φοιτητές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Κύπρο χρησιμοποιούν συχνά τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, με έμφαση στο Facebook. Ωστόσο, ακόμα και η χρήση του FACEBOOK γίνεται κυρίως για λόγους κοινωνικοποίησης (βλ. **πίνακες 4.1.8** και **4.2.8**), άμεσης συνομιλίας με φίλους (βλ. **πίνακες 4.1.9**

και **4.2.9**) και διασκέδασης (βλ. **πίνακες 4.1.11** και **4.2.11**), ενώ είναι περιορισμένη η χρήση του διαδικτύου γενικά για εκπαιδευτικές/ακαδημαϊκές ανάγκες (βλ. **πίνακες 4.1.3, 4.1.5, 4.2.3** και **4.2.5**). Τα συμπεράσματα αυτά δεν διαφέρουν ιδιαίτερα ανάμεσα στις δύο ομάδες φοιτητών (δημοσιογραφίας και δημοτικής εκπαίδευσης), αν και αξίζει να σημειωθεί πως οι φοιτητές Δημοσιογραφίας διδάσκονται, στο πλαίσιο μαθημάτων τους, πώς να αξιοποιούν τα Μέσα

Κοινωνικής Δικτύωσης για επαγγελματικούς λόγους. Επομένως, οι φοιτητές αυτοί γνωρίζουν πώς να τα διαχειριστούν ως επαγγελματικά εργαλεία, ωστόσο επιλέγουν να τα αξιοποιούν μόνο για λόγους διασκέδασης, όσο ακόμα είναι φοιτητές (βλ. **πίνακα 4.1.10**). Κάποιες διαφορές που διαφάνηκαν όσον αφορά στις ώρες χρήσεις των κλειστών ομάδων στο FACEBOOK αλλά και στην αποστολή προσωπικών μηνυμάτων, εξηγούνται από τη διαφορά στο έτος σπουδών.

Επιπλέον, ελάχιστοι φοιτητές (και των δύο τμημάτων) δηλώνουν πως χρησιμοποιούν για οποιοδήποτε λόγο τα υπόλοιπα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης όπως TWITTER, LINKEDIN, MYSPACE (βλ. **πίνακες 4.1.13** έως **4.1.20** και **4.2.15** κι έπειτα). Αξιοσημείωτο είναι, επίσης, το γεγονός πως οι φοιτητές δε χρησιμοποιούν ιδιαίτερα τον λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που τους χορηγεί το Πανεπιστήμιο (βλ. **πίνακες 4.1.4** και **4.2.4**), αλλά προτιμούν να επικοινωνούν μέσω του προσωπικού τους λογαριασμού (yahoo, hotmail, Gmail, κ.λπ.), ακόμα κι όταν πρόκειται για τις ανάγκες του μαθήματος, επιβεβαιώνοντας, έτσι, τη θέση των Wheeler & Wheeler (βλ. ανάλυση που προηγήθηκε στο 2.3).

Παρά το γεγονός ότι οι φοιτητές δηλώνουν πως κάνουν συχνή χρήση των κοινωνικών δικτύων για σκοπούς κοινωνικοποίησης, διαφάνηκε και η εκπαιδευτική χρήση, χωρίς φυσικά οι φοιτητές να το αντιλαμβάνονται απόλυτα, όταν τους ζητήθηκε. Μάλιστα, όπως δείχνουν τα στοι-

χεία, η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών επέλεγε το FACEBOOK κυρίως για να επικοινωνεί με τους καθηγητές, να επιλύει απορίες σχετικά με το μάθημα αλλά και να ανταλλάσσει πληροφορίες γι' αυτό (σημειώσεις, υλικό, πληροφορίες για εργασίες και εξετάσεις) με άλλους φοιτητές (βλ. πίνακα 4.3.1). Με άλλα λόγια, η πλειοψηφία των φοιτητών προσαρμόστηκε πλήρως και σε σύντομο χρονικό διάστημα στο συγχωνευμένο μοντέλο μάθησης (blended learning approach), με το οποίο η όλη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης γίνεται τόσο στην τάξη όσο και διαδικτυακά, μέσω πλατφόρμας (Chew, Jones & Turner, 2008: 41-50). Στα πλαίσια της χρήσης του FACEBOOK, οι φοιτητές είχαν την ευκαιρία να σχολιάσουν κείμενα, αρχεία, εικόνες και βίντεο και αναπτύχθηκε διάλογος και συζήτηση για θέματα σχετικά με το μάθημα, όχι όμως άμεσα σχετιζόμενα με τους εκπαιδευτικούς στόχους του μαθήματος (κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει σε μελλοντική έρευνα). Πολλές φορές η συζήτηση που γινόταν στην τάξη συνεχίζονταν στο κοινωνικό δίκτυο ή οι διδάσκουσες έβρισκαν σχετικές πληροφορίες με τη συζήτηση και τις αναρτούσαν στην κλειστή ομάδα στο FACEBOOK με σκοπό να «προκαλέσουν» συζήτηση. Επίσης, και οι φοιτητές με τη σειρά τους αναρτούσαν διάφορα «στοιχεία», όπως βίντεο, εικόνες και άρθρα, κάνοντας σχόλια σε θέματα σχετικά με το μάθημα. Αυτό πυροδοτούσε συζήτηση στο κοινωνικό δίκτυο, όπως επίσης και πολλές φορές συνέχια της συζήτησης στην τάξη. Το φαινόμενο αυτό δεν είχε παρατηρηθεί στα πλαί-

σια του Learning Management System, που διαθέτει το Πανεπιστήμιο, ενδεχομένως επειδή οι φοιτητές αισθάνονται περισσότερο εξοικειωμένοι με το FACEBOOK και λιγότερο με το δίκτυο του Πανεπιστημίου, το οποίο θεωρούν ως ακαδημαϊκό εργαλείο και όχι μέσο κοινωνικοποίησης ή διασκέδασης. Πολλές φορές οι ίδιες ανακοινώσεις/αναρτήσεις, που εμφανίζονταν στο κοινωνικό δίκτυο, εμφανίζονταν και στο learning management system του Πανεπιστημίου. Διαφάνηκε, λοιπόν, ότι η πληροφορία έφτανε άμεσα στους φοιτητές μέσω του κοινωνικού δικτύου. Με βάση το πιο πάνω, διαφαίνεται η αποτελεσματικότητα ύπαρξης διαφόρων στοιχείων, ενοποιημένων (κοινωνική ζωή, εκπαιδευτική δραστηριότητα, ανάγκη ενημέρωσης) μέσα στα πλαίσια ενός κοινωνικού δικτύου.

Επιπρόσθετα, οι φοιτητές στα πλαίσια της κλειστής ομάδας στο FACEBOOK, αντάλλασαν πληροφορίες/έκαναν ερωτήσεις μεταξύ τους για το μάθημα. Επίσης, βρήκαν την ευκαιρία να λύσουν ασκήσεις και για άλλα μαθήματα αλλά ακόμη και για διοικητικά θέματα σχετικά με το Πανεπιστήμιο, τις σπουδές τους, αλλά και τα μαθήματά τους. Διαφαίνεται, δηλαδή, ότι το χρησιμοποιούν ως εκπαιδευτικό εργαλείο χωρίς όμως να το καταλαβαίνουν ή να το συνειδητοποιούν.

Ο τρόπος χρήσης των δύο ομάδων από τους φοιτητές περιορίστηκε αποκλειστικά και μόνο στις ανάγκες του μαθήματος, καθώς δεν υπήρξαν αναρτήσεις και σχόλια άσχετα με το μάθημα. Συγκεκριμένα,

οι φοιτητές κατάφεραν να διαχωρίσουν το κοινωνικό κομμάτι του FACEBOOK από τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα της κλειστής ομάδας και δεν ασχολήθηκαν καθόλου με κοινωνικά θέματα στην κλειστή ομάδα, όπως δηλώνει η υπόλοιπη δραστηριότητά τους στο FACEBOOK, η οποία ήταν και αρκετά συχνή, όπως δείχνουν οι απαντήσεις τους από στα ερωτηματολόγια. Ασχολήθηκαν μόνο με θέματα που είχαν σχέση με τις πανεπιστημιακές τους σπουδές, είτε για το συγκεκριμένο μάθημα, είτε για τα υπόλοιπα μαθήματά τους. Διαφαίνεται, δηλαδή, ότι οι φοιτητές διαθέτουν την ωριμότητα να διαχωρίσουν το κοινωνικό από το εκπαιδευτικό κομμάτι του FACEBOOK. Να σημειωθεί πως δεν υπήρξε περιστατικό, στο οποίο οι διδάσκουσες να χρειαστεί να παρέμβουν για να ζητήσουν να μην συζητηθεί κάτι ή να αποσυρθεί κάποιο σχόλιο.

Τέλος, η πλειοψηφία των φοιτητών αξιοποίησε τις ομάδες συνδυαστικά, δηλαδή έκανε ταυτόχρονα χρήση των διαφορετικών δυνατοτήτων που τους παρείχε το FACEBOOK, ως Μέσο Κοινωνικής Δικτύωσης και Επικοινωνίας (άμεση συνομιλία, ανάρτηση υλικού, σχολιασμό άλλων αναρτήσεων, κ.λπ.), τόσο για κοινωνικούς όσο και για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Συμπερασματικά, στην πλειοψηφία τους οι φοιτητές θεώρησαν τις δύο ομάδες προέκταση του μαθήματος και ως τέτοιες τις αξιοποίησαν, με δισταγμό στις αρχές του εξαμήνου και συχνότερα προς το τέλος αυτού, χωρίς να υποτιμάται ή να

υποβαθμίζεται με κανένα τρόπο το μάθημα στην τάξη. Παρά το γεγονός ότι η χρήση του FACEBOOK ήταν περιορισμένη λόγω της πρώτης φοράς, διαφαίνεται η δυνατότητα χρήσης του FACEBOOK ως εκπαιδευτικό/ακαδημαϊκό εργαλείο. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι είναι εφικτή η εκτεταμένη χρήση του μέσα στα πλαίσια του μαθήματος, δηλαδή να ενσωματωθεί σε μεγαλύτερο βαθμό ως εκπαιδευτικό εργαλείο στη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης, προωθώντας με αυτό τον τρόπο τη μετατροπή της κοινωνικής σε εκπαιδευτική δικτύωση.

5.2 Συμπεράσματα – Εισηγήσεις

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, υποστηρίζουμε ότι το FACEBOOK και γενικά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εκπαιδευτικά/ακαδημαϊκά εργαλεία, επιτελώντας τρεις διαφορετικούς σκοπούς και εφαρμόζοντας μια σειρά από προδιαγραφές. Συγκεκριμένα, εισηγούμαστε ότι η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να κινηθεί σε 3 κατευθύνσεις:

1) Άμεση και εύκολη περαίωση διοικητικών θεμάτων/ θεμάτων οργάνωσης:

Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης μπορούν να επιλύσουν θέματα γρήγορης διάδοσης πληροφοριών σχετικά με διοικητικά ζητήματα, όπως εγγραφές φοιτητών, πληροφορίες εξετάσεων και παραλαβής πιστοποιητικών, γνωστοποίηση αλλαγών

του ακαδημαϊκού προγράμματος. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η δημιουργία «επίσημης» ομάδας του ενδιαφερόμενου φορέα (της Σχολής, του Τμήματος, κ.ο.κ.), την οποία θα διαχειρίζεται εξουσιοδοτημένο άτομο και θα φέρει την ευθύνη της ανάρτησης σχετικών πληροφοριών και απάντησης σε σχετικές ερωτήσεις από τα μέλη της ομάδας (παροχή πληροφοριών).

2) Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης ως υποστηρικτικό εργαλείο για θέματα διδασκαλίας:

Με τη δημιουργία «κλειστής» ομάδας, την ευθύνη διαχείρισης της οποίας φέρει ο διδάσκων, μπορεί να γίνεται διαδικτυακή ανάθεση εργασιών στους φοιτητές, διαχωρισμός εργασιακών ομάδων αλλά και επίλυση αποριών σε δεύτερο χρόνο και αφού έχει προηγηθεί σχετικό μάθημα. Παράλληλα, μπορεί να γίνεται ανακοίνωση της ύλης των εξετάσεων, επισημάνσεις σχετικές με το μάθημα ή τις εργασίες αλλά και υποδείξεις/επισημάνσεις για την αξιοποίηση μαθησιακού υλικού, υπό την προϋπόθεση και πάλι ότι η κλειστή ομάδα τελεί υπό την αυστηρή διαχείριση του διδάσκοντος. Επιπλέον, προσφέρεται η δυνατότητα κοινοποίησης υλικού προς τους φοιτητές σχετικού με το μάθημα, το οποίο θα αντλείται από την επικαιρότητα και θα διαφοροποιείται ανάλογα με αυτή (π.χ., βίντεο, ειδήσεις, άρθρα, φωτογραφίες, κ.ο.κ.). Το υλικό αυτό, μέχρι σήμερα, είναι ανέφικτο να ενσωματωθεί στις αρχικές σημειώσεις/βιβλιογραφία του μαθήματος, καθώς εδράζεται σε θέματα της επικαιρό-

τητας, τα οποία σχετίζονται με το μάθημα. Η δημοσιοποίηση αυτού του υλικού μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης παρέχει, αφενός, τη δυνατότητα επικαιροποίησης/αντικατάστασής του αναλόγως των δεδομένων που προκύπτουν και, αφετέρου, δίνει το έναυσμα έναρξης σχετικής συζήτησης μεταξύ των φοιτητών (τα συμπεράσματα της οποίας μπορεί να αξιοποιεί αναλόγως και κατά βούληση ο ακαδημαϊκός στο μάθημά του).

3) Αξιοποίηση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης ως άμεσο εκπαιδευτικό/ ακαδημαϊκό εργαλείο:

Η 3^η και τελευταία προσέγγιση προϋποθέτει τη χρήση του κοινωνικού δικτύου ως εκπαιδευτικό/ακαδημαϊκό εργαλείο στα πλαίσια της διδασκαλίας και μάθησης, με απώτερο σκοπό την επίτευξη μαθησιακών στόχων του μαθήματος. Συγκεκριμένα, ο διδάσκων καλείται να σχεδιάσει ή να προσαρμόσει και να εφαρμόσει δραστηριότητες μέσω του κοινωνικού δικτύου, οι οποίες εντάσσονται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων που χρειάζεται να γίνουν σε κάποιο μάθημα. Το κοινωνικό δίκτυο δεν χρησιμοποιείται ως κάτι επιπλέον αλλά είναι ενσωματωμένο στις δραστηριότητες του μαθήματος. Οι δραστηριότητες, που θα σχεδιάζονται από το διδάσκοντα, θα πρέπει να στηρίζονται στην προώθηση της συζήτησης και σχολιασμού, της παράθεσης επιχειρημάτων και επιπλέον πληροφοριών για ενημέρωση αλλά και υποστήριξη επιχειρημάτων. Ακόμη, μέσα στα πλαίσια τέτοιων δραστηριοτήτων, ο διδάσκων θα είναι σε θέ-

ση να διακρίνει το σκεπτικό των φοιτητών, την ανάπτυξη κριτικής σκέψης αλλά και την εφαρμογή νέας γνώσης σε διαφορετικά συγκείμενα. Όπως και στη 2^η προσέγγιση, ο διδάσκων είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση της «κλειστής» ομάδας.

Δεδομένης της θετικής ανταπόκρισης των ομάδων φοιτητών που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα και τα συμπεράσματα αυτής, η ιδανική εφαρμογή του μοντέλου συνίσταται στη συνδυαστική χρήση των τριών διαστάσεων, που αναλύονται πιο πάνω. Βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία εφαρμογής του μοντέλου, πέρα από την αυστηρή διαχείριση του Μέσου από τους διδάσκοντες, είναι και η παροχή κινήτρων στους φοιτητές (για παράδειγμα βαθμολογικά κίνητρα) με βάση, όχι μόνο τη συχνότητα χρήσης του μέσου κοινωνικής δικτύωσης αλλά και την ποιότητα (αποφυγή άσκοπης χρήσης). Επιπλέον, θα πρέπει να επικοινωνείται άμεσα και ξεκάθαρα στους φοιτητές ο στόχος χρήσης του μέσου αλλά και ο ρόλος του διδάσκοντος ως διαχειριστή αυτού.

Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης αποδεικνύονται, λοιπόν, ένα δυνατό εργαλείο στο χέρι του ακαδημαϊκού, το οποίο, με ορθολογική χρήση, μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα της εκπαίδευσης. Άλλωστε, η συνετή χρήση τους αποτελεί τη μέγιστη πρόκληση των καιρών μας και απομένει σ' εμάς να αποφασίσουμε τους τρόπους με τους οποίους θα τα αξιοποιήσουμε. Μελλοντική έρευνα προτείνουμε να εστιαστεί σε εκτεταμένη χρήση του FACEBOOK στην εκπαιδευτική πράξη με βάση τις 3

πιο πάνω προσεγγίσεις, όπως επίσης και αξιολόγηση ενσωμάτωσης άλλου κοινωνικού δικτύου (π.χ. TWITTER) στην εκπαιδευτική πρακτική.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσση

- Ala-Mutka, K., Punie, Y. & A. Ferrari (2009). "Review of Learning in Online Networks and Communities". U. Cress, V. Dimitrova, and M. Specht (Eds.). *EC-TEL 2009, LNCS 5794*. European Communities 2009, σελ. 350-364.
- Boyd, S. (2003). *Are You Ready for Social Software?*. Ημερομηνία ανάκτησης 18 Ιουλίου 2010 και διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.stoweboyd.com/>
- Chew, E., Jones, N., & Turner, D. (2008). "Critical Review of the Blended Learning Models Based on Maslow's and Vygotsky's Educational Theory". Στην έκδοση J. Fong, R. Kwan, and F.L. Wang (Eds.). *ICHL 2008 - LNCS 5169*, Springer-Verlag: Berlin Heidelberg, σελ. 40-53.
- Creswell, J. W (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ellison, Nicole et al (2007). "The Benefits of Facebook "Friends:" Social Capital and College Students Use of Online Social Network Sites". Στο *JOURNAL of Computer - Mediated Communication*. July, Vol.12, Issue 4, σελ. 1143-1168.
- Eteokleous, N. & Pavlou, V. (2010). "Digital Natives and Technology Literate Students: Do teachers follow?". Δημοσιεύτηκε στα πρακτικά του Συνεδρίου *Cyprus Scientific Association of Information and Communication Technologies in Education*, σελ. 113-124.
- Hargadon, S. (2009). *White Paper on Educational Networking: The important role Web 2.0 will play in education*. Ημερομηνία ανάκτησης 15 Οκτωβρίου 2009 και διαθέσιμο στη διεύθυνση www.illuminate.com
- Herring, S.C. (2004). "Computer-mediated discourse analysis: An approach to research online behavior". Στην έκδοση S.A. Barab, R. Kling, & J.H. Gray (Eds.). *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning* (σελ. 338-376). New York: Cambridge University Press.
- Ioannou, A. (2009). "Towards a Promising Technology for Online Collaborative Learning: Wiki + Threaded Discussion". Στην έκδοση G. Siemens & C. Fulford (Eds.). *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications 2009*. Chesapeake, VA: AACE, σελ. 3389-3394.
- Israel, D. G. (2009). *Determining Sample Size. Series of the Agricultural Education and Communication Department, Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agricultural Sciences, University of Florida*. Original publication date November 1992. Ημερομηνία ανάκτησης 10 Οκτωβρίου 2011 και διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://edis.ifas.ufl.edu>
- Jenkins, Henry (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. USA: New York University Press.
- Kord, J.L., Wolf-Wendel, L. (2009). "The Relationship between Online Social Networking and Academic and Social Integration". *The College Student Affairs Journal*, 28(1), σελ. 103-122.

- Liu, M., Kalk, D., Kinney, L., Orr, G. & Reid, M. (2009). "Web 2.0 and Its Use in Higher Education: A Review of Literature". Στην έκδοση Τ. Bastiaens et al. (Eds.). *Proceedings of World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education 2009* (σελ. 2871-2880). Chesapeake, VA: AACE.
- Prensky, M. (2001). "Digital Natives Digital Immigrants". *On the Horizon*. MCB University Press, 9 (5), Οκτώβριος
- Richardson, W. (2009). "Becoming Internet Wise: Schools can do a far better job of preparing students for their connected futures online". *Educational Leadership*, σελ. 26-31.
- Shanahan, J. and Morgan, M. (2006). *Η τηλεόραση, η πραγματικότητα και το κοινό*. Αθήνα: Εκδόσεις Πολύτροπον.
- Shirky, C. (2003). *Social software and the politics of groups. Networks, Economics, and Culture*. Ημερομηνία ανάκτησης 10 Ιουλίου 2010 και διαθέσιμο στη διεύθυνση http://www.shirky.com/writings/group_politics.html
- Shirky, Cl. (2011), "The Political Power of Social Media: Technology, the Public Sphere and Political Change". *Foreign Affairs*, USA: Council on Foreign Relations. Ημερομηνία ανάκτησης 25 Απριλίου 2012 και διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.foreignaffairs.com/articles/67038/clay-shirky/the-political-power-of-social-media>
- Wheeler, S. & Weeler, D. (2009). "Using wikis to promote quality learning in teacher education". *Learning, Media and Technology*, 34 (5), σελ. 1-10.

Ελληνόγλωσση

- Δεμερτζής, Ν. κ.α. (2010). *Το Διαδίκτυο στην Κύπρο 2010*. Τελική έκθεση, Λεμεσός: Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Λιβιεράτος, Κ. και Φραγκούλης, Τ. (επιμ.) (1992). *Το Μήνυμα του Μέσου – Η έκρηξη της μαζικής επικοινωνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Μάνιου, Θεοδώρα (2011). "Έκλογές στην εποχή του Facebook". Άρθρο στην εφημερίδα *Καθημερινή της Κύπρου*, Κυριακή 10 Απριλίου, σελ. Α13 (επίσης διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=42914>).
- Πλειός, Γ. (2011). "Η ενημέρωση στην blogσφαιρα: Νέο μέσο – παλιές λογικές". Στην έκδοση του Παπαθανασόπουλου, Στ. *Τα μέσα επικοινωνίας στον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτης.
- Σπυρίδου, Λ. (2005). "Η επίδραση της αμφίδρομης επικοινωνίας στη δημοσιογραφία". Στην έκδοση του Φραγκονικολόπουλου, Χρ. (επιμ.). *ΜΜΕ, Κοινωνία και Πολιτική. Ρόλος και λειτουργία στη σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης. □